

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до пункту 18 статті 10¹
Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців
та членів їх сімей» щодо порядку надання відпусток під час дії воєнного
стану»

(реєстр. № 14403-1 від 12.02.2026)*

***Анотація.** В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проектом Закону України «Про внесення змін до пункту 18 статті 10¹ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо порядку надання відпусток під час дії воєнного стану» (реєстр. № 14403-1 від 12.01.2026).*

***Ключові слова:** правовий режим воєнного стану, військовослужбовці, щорічна основна відпустка, додаткова відпустка, відпустка за сімейними обставинами.*

Вступ

Повномасштабне військове вторгнення вплинуло на всі сфери суспільного життя нашої держави. Враховуючи специфіку військової служби, стан і розвиток законодавства щодо соціального та правового захисту військовослужбовців як у мирний час, так і в умовах правового режиму воєнного стану, становить особливу важливість.

Затяжний характер зовнішньої збройної агресії проти України обумовив необхідність суттєвого оновлення правового інституту відпустки для військовослужбовців, оскільки відпустка – це не лише законне право, а й спосіб підтримки фізичного та психологічного здоров'я військовослужбовців. Із цих міркувань, законодавство про відпустки військовослужбовців у період виконання ними тривалих службових завдань та підвищеного стресу потребує удосконалення.

Основна частина

Генезис права на відпустки військовослужбовців під час дії правового режиму воєнного стану пройшов шлях від повного обмеження права на щорічну основну відпустку в умовах особливого стану на початку повномасштабного вторгнення до запровадження гарантованої законом 30-денної тривалості такої відпустки протягом року в період війни. Порядок надання відпусток військовослужбовцям регулюється законами України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а також іншими нормативними актами.

Із метою вдосконалення регулювання порядку надання відпусток військовослужбовцям під час дії воєнного стану розроблено проект Закону України «Про внесення змін до пункту 18 статті 10-1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо порядку надання відпусток під час дії воєнного стану» (реєстр. № 14403-1 від 12.02.2026) (далі – законопроект).

Законопроектом передбачаються зміни, якими пропонується: визначити підстави надання відпустки – за сімейними обставинами та з інших поважних причин, із зазначенням переліку членів сім'ї військовослужбовців та встановленням вимоги про підтвердження їх стану здоров'я медичним висновком; встановити обов'язок надання основної безперервної частини щорічної основної відпустки та збереження права на неї у разі неможливості надання відпустки під час виконання бойових (службових) завдань; встановити порядок обліку святкових днів під час проходження військової служби в умовах воєнного стану; запровадити обов'язкову грошову компенсацію у разі неможливості реалізації права на відпустку або врахування святкових днів до щорічної відпустки, під час яких військовослужбовець перебував на службі тощо.

Законопроект є альтернативним до проекту Закону України «Про внесення зміни до деяких законодавчих актів України щодо повернення норми про особливості встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку у святкові та неробочі дні» (реєстр. № 14403 від 26.01.2026)» (далі – основний законопроект № 14403).

Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне висловити зауваження *концептуального* характеру.

Аналіз практики реалізації права на відпустку військовослужбовців, передбаченого пунктом 18 статті 10⁻¹ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон) свідчить про наявність проблем щодо визначення підстав, порядку та періодичності надання додаткових відпусток. Ускладнений через бойові дії спосіб підтвердження військовослужбовцями фактів наявності сімейних та інших поважних причин, як і відсутність їх орієнтовного переліку, підвищує ризик порушення прав військовослужбовців. У цьому аспекті положення законопроекту, якими пропонується нова редакція абзацу першого пункту 18 статті 10⁻¹ Закону, заслуговують на підтримку.

Пропозиції законопроекту в частині доповнення пункту 18 статті 10⁻¹ Закону абзацами третім і четвертим є дискусійними, зокрема в частині їх відповідності положенням пункту 6 статті 10 Закону. Незалежно від виду правового режиму, запровадженого у державі, вихідні, святкові та неробочі дні для військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків, не є днями відпочинку. Інші зауваження до проблематичних аспектів реалізації запропонованих новацій є релевантними до відповідних зауважень, наданих до основного законопроекту № 14403.

Положення нового абзацу п'ятого пункту 18 статті 10⁻¹ Закону (у редакції законопроекту) також потребують редакційного корегування в частині уточнення періоду, в якому може бути надана невикористана основна безперервна частина щорічної відпустки з причин, пов'язаних із виконанням бойових (службових) завдань, у разі продовження проходження служби військовослужбовцем.

Варто зазначити, що положення абзацу першого пункту 18 статті 10⁻¹ Закону передбачають не просто види відпусток, а й їх максимальну тривалість

протягом календарного року у період правового режиму воєнного стану. Для щорічної основної відпустки вона встановлена у 30 календарних днів на рік за кожний рік служби. Перенесення невикористаної основної безперервної частини щорічної відпустки збільшить максимально можливу тривалість щорічної основної відпустки в інший період. У зв'язку з цим, вбачається доцільним врегулювати виключення з правила про максимально можливу тривалість щорічної основної відпустки військовослужбовців у період воєнного стану.

Висновки

Урахування зазначених зауважень дозволить уникнути таких ризиків прийняття законопроекту:

- невідповідності принципу правової визначеності положень (щодо порядку надання невикористаної основної частини щорічної основної відпустки в інший період);

- колізій у законодавчому регулюванні (щодо статусу вихідних, святкових і неробочих днів для військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків);

- фінансово-економічних (у частині збільшення видатків державного бюджету на фінансування обов'язкової грошової компенсації святкових і неробочих днів, під час яких військовослужбовці виконували службові обов'язки).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*